

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"
מסכת בבא בתרא - דף קמה קמו

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

סיכום הדף

נושא היום: שושבינות, סבלונות, מתנת שכב מרע.

למדו בברייתא, שיכול המקבל הראשון לעכב שושבינות עד ששמחת חברו תהיה כשלו, ואם נתן לו **בפרהסיא** ועתה נושא אשה **בצנעא**, יכול לטעון שמעוניין להשיב רק בפרהסיא. וכן אם הראשון נשא **בתולה** ושני **אלמנה**, מעכב שושבינות. וכן אם קיבל על **אשתו השניה**, יכול לעכב מלתת לה אשה ראשונה. וכן יכול לעכב אם עתה מבקש ממנו לחלוק את מתנתו לנישואי ב' נשים.

למדו בברייתא, יש **עשיר בממון** שיש לו כרמים ושדות, ודברים הגלויים לעין כבהמות וכד'. יש **עשיר בתורה** שהוא בעל הגדות שיכול לדרוש בכל מקום. יש **עשיר** במטבעות ועשיר בשמן, ובתורה בעל הפלפול מרוויח הרבה וטעים כשמן. יש **עשיר** בדברים הנמכרים במידה, ויש לו דברים הגנוזים באוצרות, **כנגד זה בתורה** הוא בעל השמועה שבעת שיצטרכו לו יבאר את דברי רבותיו. **הכל צריכים** למי שמחזיק חיטה, וכנגדו הכל צריכים לבעלי גמרא.

אמר רבי יוחנן בשם רב "כל ימי עני רעים" זה בעל גמרא "וטוב לב משתה תמיד" זה בעל משנה, **רבא** זרע הפוך. **זה שאמר רב מרששיא** בשם רבא "מסיע אבנים יעצב בהם" אלו בעלי משנה, שאינו את הטעמים והוא עצב. "בוקע עצים יסכן בם" אלו בעלי גמרא, יסכן לשון חום של שמחה. **אמר רבי חנינא** "כל ימי עני רעים" הכוונה לאדם שיש לו אשה רעה. "וטוב לב משתה תמיד" הכוונה לאדם שהכל טוב לו. **רבי יוחנן דרש** רעים" זה איסטניס. "וטוב לב משתה תמיד" הכוונה לאדם שהכל טוב לו. **רבי יוחנן דרש** "כל ימי עני רעים" זה רחמן שמחמת צרות הכלל רע לו. "וטוב לב משתה תמיד" זה אכזרי. **רבי' דרש**, "כל ימי עני רעים" זה קמצן. "וטוב לב משתה תמיד" זה מי שדעתו רחבה. **שאל ריביל** איך "כל ימי עני רעים" והרי שבתות ויו"ט, אט, כל דכברי שמואל שאמר ששינוי בהרגל האכילה תחילת חולי.

כתוב בספר בן סירא שאף הלילות של העני רעים, היות יוורד גשם נשפך על גגו שאין לו די מעות להגביה את גגו. וכן כרמו גבוה, ושמוזבל את כרמו הרוח מעיפה את הזבל למקומות אחרים.

דף קמו

שלה הארוס מתנות לבית חמיו, אם אכל סעודת חתן בשווי דינר בבית חמיו לא משנה כמות המתנות ששלח ומחל עליהם ואף אם מת או גירש אינם חוזרים. **אולם** אם לא אכל שם גובה הוא או יורשיו את המתנות. **נתן הרבה מתנות** ומטרתם שיהיו לאשה לאחר חתונתם, גובה את אותם מתנות. **אולם** את המתנות שהדרך להשתמש בבית אביה אינו גובה.

ביאר רבא הדינר האמור במשנה הוא בדווקא שאם אכל פחות מכך גובה את מתנותיו, **ולא אומרים** שהתנא של המשנה כתב בשגרת הלשון. **דנה הגמ'** מה הדין אם שתה בלבד, או שלוחו אכל ולא הוא, או שלא אכל בבית חמיו אלא שלחו לו סעודה לביתו. **אמר רב יהודה בשם שמואל** מעשה באדם ששלח לבית חמיו כדי יין ושמן כלי כסף וזהב ובגדים וכו' וכאשר הגיע לפתח בית חמיו הוציאו לו כוס יין שתה ומת, **ושלח רבי אחא שר הביירה לחכמים באושא ואמרו** מה שראוי להיות לנאכל לבית חמיו לא גובה ואת השאר גובה. למדנו מכאן שאף אם שתה בלבד, מחל על מתנתו. **ועוד רצו להוכיח** שאף בשווי פחות מדינר. **אולם דחה רב אשי** שמי אמר שלא טחנו לו בתוך הכוס יין מרגלית כדרך שהיו עושים השרים לצורך רפואה. **עוד למדנו** שאף אם שיגר לו חמיו סעודתו לביתו, שהרי אותו חתן לא נכנס לבית חמיו. **זוחה הגמ'** שאין להביא ראיה כיון שפתח הבית הוא כבית חמיו. **ושארת הגמ' בספק**, אם אכל סעודה פחות מדינר האם גובה לפי חשבון. **עוד הסתפקו** שבח המתנות למי, אם היה ברשותו אף אצלו היה משיבו או שיש לדון שמא היה נגב וכד'.

הסתפק רבא מתנות שהדרך להשתמש בבית חמיו, ולמעשה לא בלו האם הם חוזרים או לא. **רצו להביא ראיה** מהמעשה לעיל שפסקו החכמים באושא שאינו גובה את מה שרגיל להיות בבית חמיו, **והבינה הגמ'** שעדיין לא בלו. **זוחה הגמ'** שמדובר על מה שבלה, ויתכן שאם נשאר שלא בלו מחזיר. **הביאו ראיה מהמשנה** שנתן לה מתנות שתשתמש בבית אביה, שמע שאף אם לא השתמשו שייך לה. **ביאר רבא** שאין ראיה כיון שמדובר על דברים קטנים וקושיטו נשים שמחל עליהם בכל אופן.

אמר רב יהודה בשם רב, מעשה באדם ששלל לבית חמיו יין חדש, בגדי פשתן בעצרת, **ובאו להשמיעו** את השבח של ארץ ישראל למרות נדלדל יבול. **וי"א** שהחידוש שאם החתן טוען ששלח דברים אלו לבית חמיו נאמן למרות שאין רגילותו כיון שהיה יין בשוק בתקופה זו. **עוד אמר רב יהודה בשם רב**, אמרו לאדם שאשתו אינו יכולה להרתיח, וכנסו אחריה לחורבה כדי לבדוק האם כך הדבר, אמר לה שהוא מריח ריח צנון בגליל, אמרה לו מי יביא את חמיו מריחו ונאכל בידו עד הצנון, נפל עליהם החורבה **ומתה** האשה. **פסקו חכמים כיון ששנכנס לבדקה והיא מתה קודם אהבה ירושה**.

ישב רבין סבא לפני רב פפא ואמר לגבי הדין של מתנות ששלח החתן בין אם מתה הכלה או מת החתן או התחרט חוזרים המתנות, **אולם** הסעודה שאכל החתן אינו מחזיר. **אם האשה חזרה בה** היא מחזירה אפילו דבר מועט וקטן. **אמר רב הונא בריה דרבי יהושע**, לא מחזירים את כל המתנות **אלא** שמים בערך של בשר בזול, שהוא עד שליש מהמחיר הרגיל. **שכיב מרע** שכתב את כל נכסיו לאחרים, **אם שייך משתו** אין כאן מתנת שכב מרע ולא יכול לחזור בו אם יבריא, ממה ששייר מעט **מוכח** שלא נתן רק מחמת חוליו. ולכן **אם לא שייך מאומה**, אם הבריא אין חלה מתנתו. **מבררת הגמ'** מיהו התנא שפוסקים כפי אומדן הדעת. **אמר רב ז'ה שיתר רבי שמעון בן מנסיא**, אדם שכתב נכסיו ללפניו בעקבות שמעו חתן רבנו, ולבסוף בן בנו. **לדעת רבנן** המתנה חלה. **לדעת רבי שמעון בן מנסיא**

דף קמה

בברייתא מבואר, אם שלח האב שושבינות ע"י בן מסויים, **כאשר** אותו בן נישא השושבינות חוזרת אליו ולא לשאר האחים, ואם האב קיבל שושבינות, צריכים כולם להשיב. **ביאר רב אסי בשם ריו"ח**, שהמשנה שלנו עוסקת באופן השני של הברייתא שהאב קיבל ועתה כולם שווים וצריכים להשיב, **וכך** למד בלשון המשנה שאין הכוונה שהאחים שלחו אלא קיבלו וכו'. **רב אסי ביאר**, כאשר האב שלח את השושבינות בסתם חוזרת לאמצע, אולם אם שלח ע"י בן מסויים דווקא ע"י שתחזור לאותו בן, לא חוזר לכולם אלא לאותו בן בלבד. **שמואל ביאר**, שהמשנה אמרה שחוזרת השושבינות לכולם, למדנו באב שלח ע"י בן מסויים אולם הבן מת, ואח אחר ייבם את אשתו ואין היבם יורש את אחיו רק במוחזק לכן השושבינות מתחלקת בין כל האחים. **שואלת הגמ'**, מדוע צריך לתת את השושבינות, שיאמר הנותן (שקיבל בעבר) היכן החתן ואשמח עמו, שהדרך הייתה שקודם שמח בשמחה וכו' ואח"כ נותן את מתנתו (משיב את ההלוואה). והרי למדנו לגבי מעות קידושין במקום שנהגו להחזיר מחזירים, ואם נהגו שלא להחזיר אין מחזירים. **ואמר רב יוסף בר אבא בשם מר עוקבא בשם שמואל**, אם הכלה מתה תלוי אם מחזירים או לא. אולם אם מת החתן אין מחזירים שטוענת הכלה אין העיכוב מחמתו תנו לי בעלי ואשמח עמו. **אלא ביאר רב יוסף**, אין טענה למתביא את השושבינות כיון שמדובר שכבר שמח שבעת ימי הנישואים ומת החתן.

למדנו בברייתא, מת הארוס בתולה גובה מאתיים ואלמנה גובה מנה. **אמר רבי נתן**, במקום שנהגו להחזיר את כסף הקידושין תחזיר, במקום שלא נהגו להחזיר אינה מחזירה. **רבי יהודה הנשיא אומר**, באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר תחזיר, ואם לא נהגו להחזיר לא תחזיר. **מבארת הגמ'** שהנפק"מ בין רבי נתן רבי יהודה, אם יש לכלה טענה "תנו לי בעלי ואשמח עמו", **והמשנה** חסרה וצריך לומר כך, שגובה בתולה מאתיים ואלמנה מנה, כאשר העיכוב בא מצד הבעל והוא רוצה לגרשה, **אבל** כאשר היא מתה מקום שנהגו להחזיר תחזיר, ובמקום שנהגו שלא להחזיר, לא תחזיר. **ואם הבעל מת**, לא מחזירים כיון שאומרת תנו לי בעלי ואשמח עמו, **וע"ז אמר רבי יהודה** שאין היבדל אם היא מתה או הוא מת, תלוי במנהג המקום, ואין טענת תנו לי בעלי ואשמח עמו. **זוחה הגמ'**, לכו"ע יש טענה לאשה "תנו לי בעלי וכו'" ואין מחלוקת באופן שמת הבעל שאינה חייבת להחזיר את מעות הקידושין. **ונחלקו** כאשר היא מתה וירשה המחלוקת האם נותן הבעל את מעות הקידושין אף לצד שלא נישא לו. **רבי נתן סבר** שקידושין לאו לטיבועין נתנו, ואם לא נישא אותה במקום שנהגו להחזיר, מחזירה. **ורבי יהודה סבר** שקידושין ניתנו לטיבועין, **ומבארת הגמ'** שאין מחזירים את המעות אולם את הסבלונות תלוי במנהג המקום אם מחזירים או לא.

למדנו בברייתא, קידש אשה בכסף כסף (ברשב"ם כתוב כה' מנה, הרש"ש נקט שזה ט"ס וצ"ל ס' מנה ע"פ המבואר בבכורות ה, א), **לרבי מאיר**, בתולה גובה מאתיים, אלמנה מנה. **לרבי יהודה** בתולה גובה מאתיים ואלמנה מנה, ומחזירים את השאר. **לרבי יוסי**, קידש בעשרים נותן לה' חצאים, קידשה בל' נותן לה עשרים חצאים. **מבארת הגמ'**, אם היא מתה בין אירוסין לנישואין, אין לה כתובה כלל. ואם הוא מת, לא תחזיר את השאר שהיא יכולה לטעון תנו לי בעלי ואשמח עמו. **אם מדובר באשת ישראל** שזינתה ולכן מגרשה, אם שזינתה ברצון אין לה כתובה. אם זינתה באונס הרי היא מותרת ואינו צריך לגרשה. **אלא מדובר באשת כהן שנאנסה**, שמגרשה אולם אינה מפסידה את כתובתה, **ונחלקו בקידושין לטיבועין נתנו או לא**. **לר"מ**, לטיבועין ואינה מחזירה מאומה. **לרבי יהודה**, צריכה להחזיר את המותר מכתובתה. **רבי יוסי**, הסתפק בדבר ולכן הם חולקים בכסף הקידושין **ומדובר באלמנה שכתובה מנה**, **אם קידש אותה 200** שקלים שהם 80 זוז, יש לה 40, וצריך להוסיף לכתובתה עוד 60 זוז. **ואם קידש בשלושים**, חולקים ונשאר בידה 60, ומוסיף לה 40 (הריטב"א כתב שכתב בשלשן זו לצורך צחות הלשון).

אמר רב יוסף בר מניומי בשם ר"ג, בכל מקום שמחזירים יחזירו את כסף הקידושין, **וביאהר הגמ'** שבהרדעא החזירו. **בשאר מקומות** שבבל אמרו רבה ורב יוסף, מחזירים את המתנות ולא את כסף הקידושין. **אמר ר"פ** הלהכה אין הבדל מי מת או שהוא חזר בו, המתנות חוזרים ואל כסף הקידושין. אולם אם היא חזרה בה, חוזר אף כסף הקידושין. **אמימר אמר** שכסף הקידושין אינו חוזר שמא יאמרו שקידושין תופסים באחותה ולמעשה היא אחות גרשתו, **לדעת רב אשי** שאין לחשוש לכך כיון שגויה מוכיח שהיא גרשה. **זוחה הגמ'** את דבריו שיש שמעו מהחזירה כסף הקידושין ולא שמעו שיש לה גט.

נאמרו א' הלכות בשושבינות: א. ניתן לתבוע את המקבל **בב"ד** אם אינו משיב, כיון שדינה כמלווה. ב. החיוב להחזיר רק בעת **השמחה** של הנותן. ג. אין בה משום **ריבות** אם משיב יותר, היות בלא נתן יותר מחמת ההלוואה אלא מחמת השמחה. ד. אין חוב השושבינות נשמת **בשמטה**, כיון שאין תאריך לפירוט את החוב אין כאן לא יגוש. ה. אין הבכור נוטל **פי שניים**, כיון שזה ראוי וכן מוחזק, אולם באופן שהאב נתן שושבינות ועתה משיבם לאחד מבניו. **אמר רב כהנא**, הכלל בהחזרת השושבינות, **אם היה בעיר** בעת החתונה חייב לבא לשמח את החתן ולתת את השושבינות (להשיב), ואם לא בא יכול להעמידו בדיון. **וכן יהיה הדין אם שמע את קול הקורא** לבא חתונה. אף **אם היה בירחוק** מקום על בעל השמחה מוטל להזמין, ואם לא הזמין יש לשושבין תרומות, **אולם** חייב לשלם את שושבינותו. מוטל שלא בא לשמחתו לא צריך להשיב את כל שושבינותו, **ואמר אביי** אם היה נותן לו זוז, לא צריך לשלם מאומה כיון שלא היה לאכול בחופתו, **ואם היה משלם לו ד' זוזים**, יפחית לו ב' (ע"י ברבינו גרשום מדוע מפחית זוז ומדוע מפחית ב' זוזים). ואם משיב לו יותר, יפחית כפי שושבינותו.

הדף היומי

בבי"ד. וכמובן שיהיה את ההגבלות שאמרו בש"ס שצריך שהחתונה תהיה כצורת החתונה שנתן לידידו וכו'.

אלא שהדבר צריך תלמוד רב, מאחר ומרן בשו"ע לא הזכיר שלא נתנו מתנות וכד', אלא רק הזכיר שלא נהגו לתבוע על כך בבי"ד. ובהלכות נחלות (ח"מ רפ"ו) כן הזכיר חלק מההלכות של שושבינות. וא"כ היה מקום לומר שכלפי הדין צריך להשיב לחברו כצורת מה שנתן לו, אולם אין ע"כ תביעת ממון כפי שהיה מהוג בזמן חז"ל וכפי שכתב השו"ע בהלכות קידושין.

ידיעת - כל - התורה.

כתב המאירי בסוגיא שלנו, לעולם יהא אדם זריז ללמוד ולא יהא לבו בטוח על מה שלמד שכל עוד שחזר ללמוד חידודו מתחזק ומתחדשים לו הרבה דברים או שמא תתחדש ידיעת מה שלא למד וכדי שיחזיק אדם עצמו בחסר ובבלתי נשלם העירו בכאן שמיני הידיעה חלוקים ואי אפשר להמציא בשלמות אלא אחר היגיעה והוא שאמרו עתיר נכסין עתיר פומבי זהו בעל אגדות והמשל בזה שהוא קורא ניכסין עבודת האדמה וחרישתה שהוא דבר שבמעט עושר אדם טריד בה כל השנה ופומבי הוא בלשון פרסי צמר גפן והוא סחורה שכמותה גדול ובמעט סחורה ממנו ימלאו כמה בתים וכך היא דרכם של בעלי אגדות דורשין ברבים וידמה מהם שתהא חכמתם עולה עד לרקיע וכשתריח בקנקנם כלה הריח בקירוב ארבע אמות עתיר סלעין עתיר תקוע זה בעל פלפול וזה שעתיר סלעין הוא שיש לו כספים לסחור בהם וריוח שלו מתוסף בכל יום וכן עתיר תקוע ר"ל בתים שהם קבועים ואין ידו של אדם צריכה להיות עובדת בהם ופירותיהם יוצאים בלא טרח עבודה וכן שיש לו מסים וארנוניות והקרן קיים והפירות באין תמיד וכן בעל פלפול מיתוספת ידיעתו בכל יום וקרנו קיימת עתיר משה עתיר כמוס זהו בעל שמועות ר"ל בעלי ידיעת הסוגיא והגמ' בלא פלפול ודמה אותם לשמן ומרגלית שהם דברים נכבדים או שמא מצד שידעתם אינה אלא בשופי אבל אם יבאו למשא ומתן ומחלקת אין להם כח לעמד בו כשמן זה שהוא מבקש מנוחה וכשאלם מידו מעט הוא מתבלבל ונעכר וכן עתיר כמוס ר"ל טמון של מרגליות וענינים שאין אדם יכול להנידן כל כך בלא קלקול ומ"מ הכל צריכים למרי חטיא ר"ל ידיעת התלמוד אלא שצריך אדם להזדרז עד שיהא שליט בכל.

הנהגת שמאי כל השבוע לשבת.

שאל ריב"ל איך "כל ימי עני רעים" והרי שבתות ויו"ט, אלא כדברי שמואל שאמר ששינוי בהרגל האכילה תחילת חולי. מובאר בגמ' בביצה (טז, א) אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השנייה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מזה אחרת היתה לו שכל מעשיו דלשם שמים שנאמר ברוך ד' יום יום. העני שמואל (שם) ביאר את הנהגתו של שמאי לפי הסוגיא לפנינו, רש"י שם ביאר (ד"ה ואוכל) ממילא כל מה שאכל, אכל לכבוד שבת. שהרי שאכל את הראשונה, אכלה כדי שהטובה ממנה תתקיים לשבת. ביאר העני שמואל, כל ימי עני רעים. והרי יש שבתות וימים טובים. אלא הביאור, אם אינו רגיל לאכול בשר כל השבוע, אף שבת וימים טובים. אלא עליו, ואינו נהנה מאכילה זו. כפי שפרש שמואל ששינוי וסת תחילת חולי, לכן שמאי דאג להכין אף את שופו, כדי שבשבת יאכל לשם עונג שבת. ולהלל הזקן מזה אחרת הייתה לו, שכל מעשיו לשם שמים שנאמר ברוך ד' יום יום.

דברים שעומדים לשימוש אינם חוזרים.

הסתפק רבא מתנות שהדרך להשתמש בבית חמיו, ולמעשה לא בלו האם הם חוזרים או לא. הביאו רביה מהמשה שנתן לה מתנות שתשתמש בבית אביה, משמע שאף אם לא השתמשה שייך לה. ביאר רבא שאין רביה כיוון שמדובר על דברים קטנים וקישוטי נשים שמחז עליהם בכל אופן. מה הביאור בכונת רבא, ואפשר שיש בזה נפק"מ גדולה לנוהג בהווה שבעולם. ברשב"ם מובאר (ד"ה כגון בייבא וסיבכתא) מיני צעפים וקישורי נשים שהן דבר מועט ומחיל להו לגמרי לא שנא בלו ולא שנא לא בלו אבל תכשיטין חשובין תיבעי לך. עכ"ל. מובאר ברשב"ם שכונת הגמ' לדון בדברים יקרים ולא בדברים זולים.

במשמעות לשון הריטב"א נראה שהדגש בייבא וסיבכתא, שהם דברים שמתבלים מחר ואין בהם שימוש לזמן רב, אמת שבלשון הריטב"א מובאר אף ששויים אינו רב, אולם נראה שזה מחמת שהם בלים מהר.

מעתה יש לדון מה הדין בזר פרחים גדול ששלח הארוס לבית חמיו, (אמת שכל העידון בזמן חז"ל היה בדין ארוס מן התורה שדין האשה כאשת איש וכו') עכ"פ אם הנושא מחמת שווי, הרי שכאן השווי רב ובדאי יש להשיב. אולם אם הנושא דבר עמיד או לא עמיד, יתכן שזר פרחים לא נחשב עמיד והוא דבר המתבלה מהר, אמנם הוא יקר, אך יש מקום לעיין מה כונת הריטב"א. ודו"ק.

אין המתנה חלה, שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותב מתנה. לדעת רב ששת, המשנה שהולכים בטר אומדנא זה שיטת רבי שמעון שזורי, שאמרו לגבי כתיבת הגט שבראשונה כאשר היו רואים מי שיוצא להירג ע"י המלכות ואמר שיכתבו גט לאשתו, וכתבו ויתנו, ולא אומרים שהיות ואמר רק שיכתבו אין כוונתו לגרש. ונחסיפו ואמרו אף היורד לים יוצא למדבר, שאמר כתבו, ונתנים. רבי שמעון שזורי אמר אף אדם מסוכן. מובאר שסומכים על אומדן דעת. ר"ב לא סבר להוכיח כרבי שמעון שזורי שהרי בכ"ז אמר שיכתבו גט. ורב ששת לא הוכיח כר"ב מדברי רבי שמעון בן מנסיא, שבאופן של בנו שחזר זה אומדנא דמוכח.

למדנו בברייתא אם שאלו אדם למי יתנו את נכסיו ואמר חושב שאני שיש לי בן, או שחושב שאשתו מעוברת, ועכשיו שאין הדבר כך אז תתנו לפלוני, והתברר שיש לו בן או אשתו מעוברת, אין המתנה חלה. לכאורה הדין הוא כרבי שמעון בן מנסיא. מבראת הגמ' שניתן להעמיד אף כרבנן כיון שאמר שהוא חושב שאין לו, ואם התברר שיש לו אז בודאי כוונתו שיתנו לבנו, ולא אומרים שרק נזכר בצער שהיה לו בן וכו'.

עיונים על הדף

דין השושבינות, והאם נוהג בזמן הזה.

כמבואר בסוגיא לפנינו נאמרו כמה וכמה הלכות בשושבינות, הטור (אבה"ע ס' ס' 5) האריך מאוד בכל פרטי הדינים והביא כמעט את כול צורת הגמ' להלכה, הדין וההגבלות. והביא כמה וכמה פרטים שזכרם הרמב"ם.

שורש ענין ה"שושבינות" ציין הטור, דרך הבחורים כשאחד נושא אשה חבירו שולחין לו דורות כדי שיתחזק בהן על ההוצאה שהוציא על החופה. ובאים ואוכלים עמו ז' ימי המשתה או מקצתם. וכשישאו גם הם, הוא פורע להם מה שעשו לו, ושולח לכל אחד ואחד מהם כפי מה ששלחו לו, ואוכל ושותה ושמה עמהן. וזה נקרא שושבינות פירוש מריעות. ודין מלוה יש לו שאם אחד שלח לחבירו ונשא הוא אח"כ ולא חזר חבירו ושלח לו יכול לתבועו בב"ד.

אמנם מרן בשו"ע (אבה"ע ס' 5) כתב "כשנושא אדם אשה, דרך שריעיו ומיודעיו שולחין לו מעות כדי שיתחזק על ההוצאה שמוציא במשתה, ואלו המעות נקראים שושבינות. ושושבינות זו אינה מתנה גמורה, שלא שלח לו זה אלא שאם ישא הוא אשה יחזור וישלח לו כמו ששלח לו. לפיכך אם נשא זה אשה ולא החזיר לו השושבינות, ה"ז תבועו בדין ומוציא ממנו. ויש בזה כמה חלוקים, ולפי שבזמן הזה לא נהגו לתבוע תביעה זו ראיתי שלא להאריך בזה.

והנה הנהג בהווה שבעולם שיש מושג של שושבינים והם המובילים לחופה את החתן והכלה, כפי הנהוג אבי החתן ואבי הכלה הם המביאים את החתן למקום החופה, ועל זו הדרך גם החתן ואם הכלה מביאים את הכלה למקום החופה, ולדבר זה הנהוג נקרא "שושבינים", וצריך לציין ולהזכיר שדבר זה לא שמענו ולא מצאנו בסוגיא לפנינו כדבר הזה, וכל הנושא של שושבין הוא חיוב ממון מחמת מריעות כפי שכתב הטור, ואינו נוהג כלל בהורים אלא בידידי החתן וכו'.

ומצאתי בדבר, בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג ס' קו) נשאל על בת יהודיה לאביה הגוי, אם יש היתר לאביה הגוי ללוותה לחופה, כנראה שהרב השואל דן שם בנושא של שושבינות, וכתב לו הגרמ"פ זצ"ל, "ומה שהאריך כתר"ה במנהג השושבינות ודאי שהיו שושבינים מימות עולם כדברי כתר"ה, אבל מנהג שבגמ' היה בהשושבינים של רעים ורעים ולא שייך זה למה שהאבות ואמהות של החתן והכלה מוליכין את בניהן ובנותיהן וזה לא הוזכר בגמ'. אבל עכ"פ הוא מנהג בכל המדינות שההורים מוליכין בניהם ובנותיהן לחופה שג"כ אין לשנות מנהג אבותינו". אמנם יש לעיין במתנות הנהוגות לתת לחתונה, אם ממון לצורך השתתפות בשמחה, אם מתנה לזוג שנישא שיהיה להם לשימוש במשך ימי חייהם. בכל הנזכר צריך לדון אם יש כאן ענין שושבינות עד שיוכל להעמיד את חברו בדין שלא נתן לו מתנת חתונה וכו'.

כמבואר לעיל השו"ע פסק שלא נוהג הדבר, אלא בדקדוק לשון השו"ע מובאר שלא נהגו לתבוע בב"ד על דבר זה, אולם דין השושבינות יתכן ונוהג ואם ישנתה המנהג דלמא יהיה מקום לתבוע בדין.

אלא שיש להשכיל בכל הענין האמור שהרי מובאר בדברי הגמ' שהנושא של שושבינות הוא מתנה שנותנים לחתן וכו', ולכאורה בנוהג שבעולם רוב המתנות הם בעצם לכבוד הורי החתן, ולפי כבודם ותפארת יקדם נותנים את המתנה, ולא תמיד הנושא תלוי בחתן שבהרבה פעמים אינו מכיר את משמחיו בחתונתו, ובאמת הענין תלוי בגיל הנישואים וכד', אולם יש לעיין האם דין זה קיים היום, או בטל מחמת דינו של השו"ע.

וראיתי בפניני הלכה המודפס בסוף ש"ס מתיבתא, שהביאו בשם שו"ת חסד יהושע, שהסתפק בנושא באופן שנתנית המתנה דומה לצורת השושבינות שבש"ס, שהרי באופן הנזכר בגמ' כאשר נתן לידידו שנישא שושבינות בזה הוא עוזר לו בהוצאות החתונה בעל כל נספחי הסעודה וכד', ואם יש מקום שנוהגים לתת מתנה לחתונה מעות, והמתחתנים מחשבים בהוצאות החתונה את המתנות, יש כאן בדומה לשושבינות הנזכרת בש"ס, וא"כ יש מקום לומר שזה כחיוב שיכול לתבוע